
розрізі адміністративних районів). Тернопіль : Головне управління Держземагентства Тернопільської області, 2016.

2. Земельний кодекс України : Закон України. Відомості Верховної Ради України, 2002. № 3-4. С. 27. Дата оновлення: 01.01.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 10.01.2022).

3. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 2012 р. № 3613-IV. Дата оновлення: 10.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (дата звернення 29.12.2021).

4. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 р. № 2615-XII. Дата оновлення: 17.11.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text> (дата звернення 29.12.2021).

5. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру : Постанова КМУ від 17 жовтня 2012 р. № 1051. Дата оновлення 23.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення 29.12.2021).

6. Портал об'єднаних громад України Gromada.info. URL: <https://gromada.info/region>.

7. Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем) : Наказ Держкомстату України від 05.11.1998 р. № 377. Дата оновлення: 13.10.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98#Text> (дата звернення 29.12.2021).

8. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2020 рік. Тернопіль : Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Тернопільській області, 2021. 372 с.

9. Статистичний щорічник України за 2020 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2021. 454 с.

Zablotskyi B. PROBLEMS OF ACCOUNTING THE NUMBER OF LAND OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF TERNOPIIL REGION

The article reveals the problem of the lack of modern statistical data on the area of land of different categories within the territorial communities of Ternopil region. The grouping of indicators of the form of statistical reporting № 6-lands «Report on the availability of land and their distribution by landowners, land users, lands and types of economic activity» in terms of territorial communities of Ternopil region. The possibility of using the calculated indicators of areas in further research is substantiated.

Key words: administrative-territorial structure, land, land fund, land quantity accounting, territorial community.

УДК 911.3

ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ЗАДВОРНИЙ С.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Стаття присвячена розгляду географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області з країнами Європейського Союзу. Здійснено аналіз динаміки експортно-імпорتنних операцій регіону за останні роки. Виявлено ключові країни-партнери стосовно експорту та імпорту послуг Тернопільської області. Розглянуто географічну структуру торгівлі областю послугами з країнами Європейського Союзу за регіональними групами. Проведено групування країн-партнерів Тернопільської області за обсягами сальдо зовнішньоекономічної діяльності. Окреслено основні географічні вектори експортної спрямованості Тернопільської області та запропоновано перспективні ринки збуту послуг у межах Європейського Союзу.

Ключові слова: міжнародні відносини, торгівля, послуга, регіон, країна, експорт, імпорт, сальдо.

Актуальність дослідження. Зовнішня торгівля для кожного з регіонів України має важливе значення. Це є особливо актуальним у розрізі комплексного соціально-економічного розвитку територій такого рівня. Адже експортна спрямованість регіону приносить йому доволі значну частину прибуткових надходжень. Специфіка географічного розташування Тернопільської області у західній частині України сприяє активізації міжнародних економічних відносин із країнами Європейського

Союзу. Такий вектор зовнішньоекономічної діяльності є надзвичайно перспективним, в тому числі, й в контексті реалізації можливостей Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Сьогодні поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом передбачає значну лібералізацію торгівлі послугами. Дотримання міжнародних стандартів та правил, що застосовуються до послуг, які залучені у зовнішньоекономічну діяльність, сприятиме підвищенню рівня їх конкурентоспроможності на світовому ринку загалом та покращить надання послуг відповідного виду мешканцям регіону. Тому доцільним є проаналізувати географічну структуру зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області та запропонувати перспективні ринки збуту послуг у межах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Послуги є результатом функціонування найважливіших сфер людської діяльності: науки, техніки, виробництва, управління. Послуги як результат трудової діяльності відображаються в корисному ефекті, особливій споживчій вартості [5, с. 139]. З огляду на це, інтенсивна міжнародна торгівля послугами будь-якого обласного регіону свідчить про його прогресивний соціальний та економічний поступ.

Сьогодні сфера послуг постійно й динамічно розвивається, створює робочі місця та дає прибутки. Роль цього сектора в сучасній економіці пов'язана не тільки з його перевагою в структурі господарства, а й з формуванням ключових факторів економічного зростання, таких як наукове знання, нематеріальні форми накопичення, глобалізація господарської діяльності. Послуги надзвичайно різноманітні й охоплюють широке поле діяльності – від торгівлі і транспорту до фінансування, страхування та посередництва [6, с. 139]. Основними видами зовнішньоекономічних послуг є: послуги з переробки матеріальних ресурсів; послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій; транспортні послуги; послуги з подорожей; послуги з будівництва; послуги зі страхування; послуги пов'язані з фінансовою діяльністю; роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності; послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги; ділові послуги; послуги приватним особам; культурні та рекреаційні послуги; державні та урядові послуги.

Розглядаючи дану проблематику варто відзначити, що під географічною структурою міжнародної торгівлі ми розуміємо розподіл торговельних потоків між окремими країнами та їх територіями, виділеними за територіальною або організаційною ознаками [4, с. 188]. У нашому випадку країни Європейського Союзу виділено за організаційною ознакою.

Зовнішня торгівля є найбільш розвинутою формою зв'язку між товаровиробниками різних країн і виступає одним із основних показників стану економіки Тернопільської області. Аналіз результатів зовнішньоекономічної діяльності області свідчить про те, що в 2020 р. обсяг експорту товарів та послуг області становив 474504,61 тис. дол. США і збільшився проти 2019 р. на 15086,4 тис. дол. або на 3,3%, водночас обсяг імпорту в порівнянні з 2019 р. скоротився на 9,4% або на 43211,1 тис. дол. і склав 417310,31 тис. дол. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами і послугами склало 57194,3 тис. дол. (за 2019 р. негативне – 1103,2 тис. дол.) [8].

Зупиняючись на видовій структурі послуг, то варто сказати що експортна спеціалізація Тернопільської області полягає у наданні послуг з переробки матеріальних ресурсів (послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном), послуги, пов'язані з подорожами (послуги пов'язані з освітньою подорожжю) та транспортні послуги (послуги автомобільного транспорту). У той же час найбільше імпортуються транспортні послуги (послуги автомобільного транспорту), ділові послуги (професійні та консалтингові послуги) та послуги, пов'язані з подорожами (послуги під час інших ділових подорожей) [1].

Частка зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області з країнами Європейського Союзу у загальній географічній структурі експорту становить 86,93% (96118,9 тис. дол. США), а імпорт відповідно 95,2% (10828 тис. дол. США). Такі показники свідчать про доволі значну зовнішньоекономічну співпрацю регіону з країнами Європейського Союзу [1].

Окрім відзначено вище, в останній час також спостерігається значне підвищення рівня зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області із країнами Європейського Союзу (Рис. 1). Така позитивна тенденція підтверджується динамікою зовнішньоекономічної діяльності. Динаміка експортно-імпортних операцій в останні роки має постійну тенденцію до позитивних змін. Впродовж 1996-2012 рр. спостерігалось стабільне зростання експорту і імпорту. Починаючи з 2013 р. розпочався активний ріст експорту та його суттєве переважання над імпортом. Починаючи з 2018 р. знову відбувається нарощування експорту, який щорічно збільшується. Так, за підсумками 2020 року експорт переважав імпорт більш ніж у 8 разів.

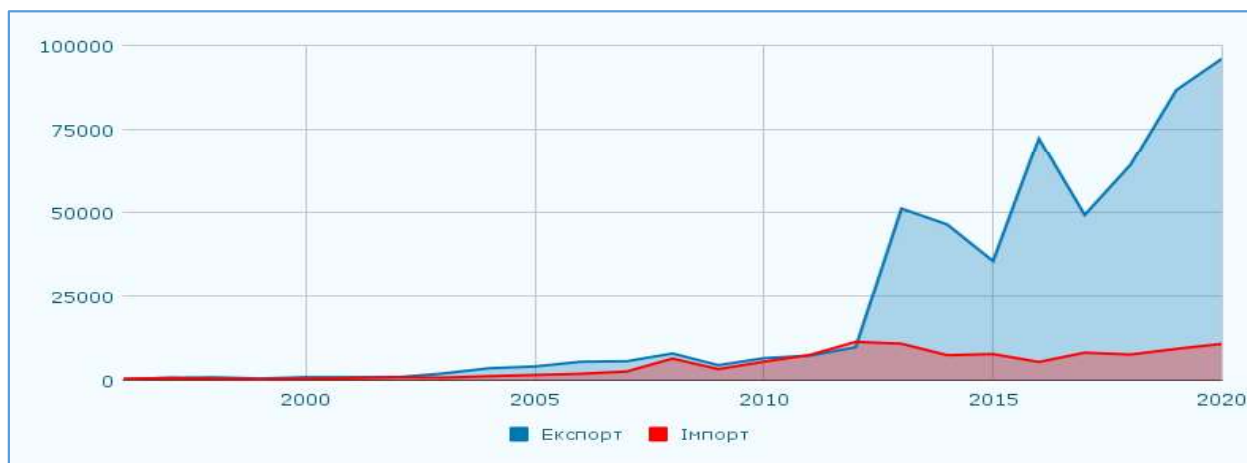

Рис. 1. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області із країнами Європейського Союзу (1996-2020 рр.) [1]

У рамках зовнішньоекономічної діяльності Тернопільська область здійснює торгівлю послугами із 19 країнами-партнерами, що є членами Європейського Союзу. Їх частка від усього складу даного інтеграційного об'єднання становить відповідно 70%. Але згідно статистичних підсумків 2020 р. були відсутні експортно-імпорتنі операції із 5 країнами Європейського Союзу. До цього переліку належать Люксембург, Ірландія, Фінляндія, Португалія, Іспанія, Словенія, Хорватія та Мальта.

Розглядаючи географічну структуру експорту (рис. 2), то тут доцільно сказати, що послуги регіону надаються в усіх 19 країнах-партнерах. За фінансовими обсягами лівову частку займає Польща. Загальний обсяг послуг у дол. США складає 87699,5 тис., що відповідно становить 91,8% від усього експорту. Дещо менші показники обсягів мають Естонія (1924,9 тис. дол.), Швеція (1650,3 тис. дол.) та Литва (596,1 тис. дол.).

Географічна структура імпорту у деякій мірі відрізняється, адже економічна взаємодія відбувається у цьому контексті лише із 14 країнами. Лідируючі позиції займає також Польща. Так, частка обсягу імпорту послуг з Польщі у загальній структурі становить 55,6% (5123,4 тис. дол.). Значні обсяги імпорту належать Німеччині (1457,3 тис. дол.), Бельгії (972,8 тис. дол.), Румунії (552,6 тис. дол.), Словаччині (482,4 тис. дол.) та Литві (205,8 тис. дол.).

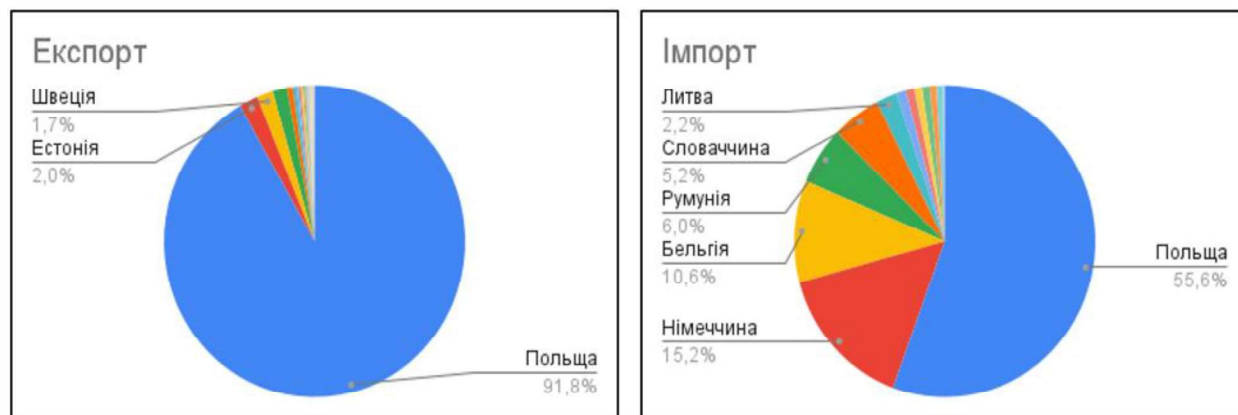

Рис. 2. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами Тернопільської області з країнами Європейського Союзу у 2020 році [1]

Опираючись на традиції регіоналізації Європи та використовуючи геосхему ООН нами було об'єднано країни-партнери Тернопільської області, члени Європейського Союзу, у 4 субрегіональні групи макрорегіону Європа: Східна Європа, Західна Європа, Північна Європа, Південна Європа (Табл. 1). Із наведеної нижче таблиці видно, що найгісніша та найінтенсивніша зовнішньоекономічна співпраця області щодо торгівлі послугами налагоджена із країнами Східної Європи (100% від кількості країн ЄС у регіоні) та Західної Європи (83% країн). Дещо менша взаємодія із Північною Європою (71% країн). Найнижчий рівень зносини із Південною Європою – 37% країн-членів Європейського Союзу. Такі показники у деякій мірі корелюються із фінансовими обсягами реалізованих послуг експортно-імпорتنних операцій.

Торгівля послугами Тернопільської області з країнами Європейського Союзу за субрегіональними групами у 2020 р. [1]

Субрегіон Європи	Кількість країн ЄС у регіоні	Кількість країн-партнерів Тернопільської області	Експорт, тис. дол. США	Імпорт, тис. дол. США	Сальдо, тис. дол. США
Східна Європа	6	6	88541	6316,5	82224,5
Західна Європа	6	5	2263,4	2520	-256,6
Північна Європа	7	5	4311,5	304,5	4007
Південна Європа*	8	3	383,2	75,7	307,5

*до групи країн Південної Європи включено Республіку Кіпр, яка географічно та згідно статистичної класифікації ООН розташовується у Західній Азії

При розгляді географічної структури зовнішньої торгівлі регіону важливим є аналіз показників сальдо. Сальдо зовнішньої торгівлі послугами – це різниця між фінансовими надходженнями (як оплата за надані послуги українськими резидентами) й витратами (як оплата за отримані українськими резидентами від нерезидентів послуги) за певний проміжок часу. Перевищення обсягу надходжень фінансів свідчить про позитивне сальдо, перевищення обсягу витрат – про негативне [1].

Проаналізувавши зовнішньоторговельний баланс Тернопільської області з Європейським Союзом нами виділено 8 груп країн за показниками сальдо. Дані групи країн відповідно були проранжовані за обсягами фінансових надходжень (рис. 3):

- 8 рангу відповідає Польща яка має найбільший позитивний показник сальдо – 82576,1 тис. дол. США;
- 7 ранг формує група країн, показники сальдо яких знаходяться у діапазоні 1000-2000 тис. дол. (Естонія, Швеція);
- до 6 рагу належить Литва (82576,1 тис. дол.);
- 5 ранг об'єднує країни із сальдо в межах 100-200 тис. дол. (Болгарія, Греція, Угорщина, Кіпр);
- 4 ранг – Нідерланди, Норвегія, Німеччина із сальдо в межах 50-100 тис. дол.;
- 3 рангу відповідають країни з найнижчими показниками позитивного сальдо (0-50 тис. дол.), а саме: Франція, Італія, Чехія, Латвія, Данія;
- 2 ранг – це країни (Словаччина, Румунія) з доволі значним негативним сальдо (-500–0 тис. дол.), але відносно близьким до позитивного;
- 1 рангу відповідає Бельгія з найвищим показником негативного сальдо (-597,3 тис. дол.).

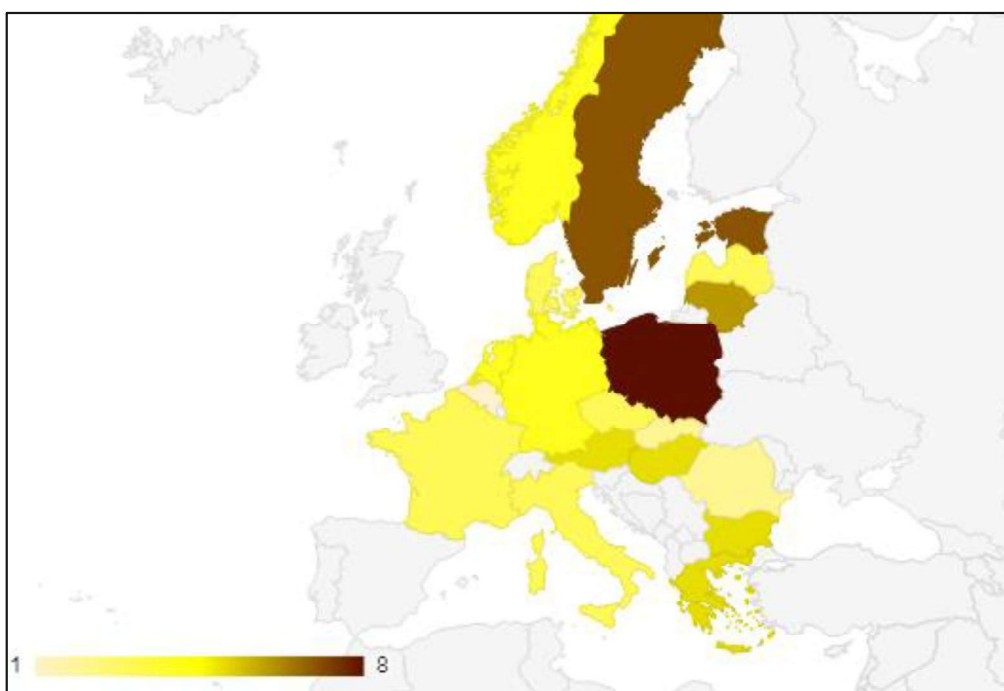

Рис. 3. Ранжування груп країн Європейського Союзу, партнерів Тернопільської області, за обсягом сальдо зовнішньоекономічної діяльності у 2020 р.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище слід сказати, що у суспільно-географічному вимірі найбільш розвинутим є північно-західний вектор зовнішньоекономічної діяльності Тернопільської області з країнами Європейського Союзу. Головним зовнішньоторговельним партнером регіону у експорті-імпорті послуг є Польща. Ці зносини характеризуються високою інтенсивністю, обсягами та стабільністю. Цьому сприяє насамперед близьке розташування регіону до кордону України із цією державою, сприятлива транспортна доступність та історично сформовані традиції співпраці. Водночас перспективними напрямками інтенсифікації експорту послуг, з метою подолання негативного сальдо, мають бути, насамперед, країни Східної Європи – Словаччина і Румунія. Наступний етап – це вихід Тернопільської області на ринки країн Південної Європи (Хорватія, Словенія, Іспанія, Португалія).

Література:

1. Головне управління статистики в Тернопільській області. URL: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/statinfoZDPB.html>.
2. Єрмакова О. А., Козак Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: навчальний посібник. Одеса, 2013. 332 с.
3. Задворний С. І. Товари і послуги культурного призначення у системі зовнішньоекономічної діяльності Тернопільської області. The XV International Science Conference «Trends in the development of practice and science», 2021, Oslo, Norway. P. 112-115.
4. Максименко С. Ю. Географічна структура зовнішньої торгівлі підприємств регіонів Українських Карпат. Регіональна економіка. 2009. №4. С. 188-196.
5. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб.: за ред. Ю. Г. Козака. К.: Центр учбової літератури, 2019. 400 с.
6. Патица Н.І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб./ Патица Н.І., Мартинюк О.В., Кучеренко Д.Г. К.: «Центр учбової літератури», 2021. 560 с.
7. Поплавська І.В., Кравець С.В., Мединська О.Я., Задворний С.І., Кузишин А.В. Уніфікація чи унізація Європи та українські перспективи. Місце України в європейському просторі: геопросторові риси та європейська уніфікація: матеріали всеукраїнського семінару, присвяченого Дню Європи – 2021 (18 трав. 2021 р.). Тернопіль: Вектор, 2021. С. 29-34.
8. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля товарами та послугами Тернопільської області». URL: http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/Bul/ztt_z1_2020.pdf.
9. Стеблянюк І.О. Географія зовнішньої торгівлі України та її вплив на структурний розвиток національної економіки. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 11. С. 107-112.
10. Тохтамиш Т.О., Ягольницький О.А., Овчиннікова М.А. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами Європейського Союзу. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 23. 2018. С. 44-50.

Zadvornyi S. GEOGRAPHICAL STRUCTURE OF FOREIGN TRADE IN TERNOPIL REGION SERVICES WITH COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

The article is devoted to the consideration of the geographical structure of foreign trade in services of Ternopil region with the countries of the European Union. An analysis of the dynamics of export-import operations of the region in recent years. Key partner countries for the export and import of services in the Ternopil region have been identified. The geographical structure of the region's trade in services with the countries of the European Union by regional groups is considered. The grouping of partner countries of Ternopil region according to the volumes of the balance of foreign economic activity is carried out. The main geographical vectors of export orientation of Ternopil region are outlined and promising markets for services within the European Union are proposed.

Key words: international relations, trade, service, region, country, export, import, balance.